

DİN VE ŞİDDET

Doç. Dr. Ahmet BULUT

Özet

Şiddet, mazide olduğu gibi bugün de tüm toplumlar için önemli bir sorundur. Eğitimi ve ekonomisi güçlü olan toplumlar da daha az geri kalmıő toplumlarda daha çok olmak üzere şiddet tüm dünyanın ortak sorunudur. Şiddet ile din iliőkisi önceden beri tartıőılan bir konudur. Ayrıca şiddetle baş etme yolları araőtırmacıların ilgisini çekmeye devam etmektedir. Konunun uzmanları eğitimde farklı yöntemler kullanarak sorunu çözmeye çalıőmıőlardır. Kanaatimizce insanı kalp, akıl ve irade bütünlüğu içerisinde ele almayan yaklaőımların insan eğitiminde baőarılı olmaları mümkün görünmemektedir. Bu makale "Sağlıkta Şiddet" konulu sempozyumda yapılan irticali konuőmadan derlenmiőtir. Muhtasar bir şekilde, İslam ve şiddet konusu üzerinde durulacaktır.

A- Giriő

Modern dünyanın en önemli sorunsallarından birisi őiddettir.¹ Eğitim seviyesinin nitelik ve nicelik olarak her geçen gün biraz daha artmasına rağmen insanla ilgili problemlerinde aynı oranda arttığına őahit olmaktayız. Bir toplum güdüleri itibarıyla tekâmül ettikçe o toplumun estetik duyguları da geliőtir. Aynı şekilde toplumlar geliőtikçe problemleri de bu geliőtme paralel olarak çoğalır ve çeőtlenir. Mazi de hiç bilinmeyen yeni problemler ortaya çıkar. Geçmiőtte sorun olarak ele alınmayan konular günümüz dünyasında önemli bir problem olarak görülebilir. Problemler çoğalırken maddi ve manevi geliőtmin sağladığı imkânların da arttığını unutmamak gerekiyor. Burada önemli olan sosyal yapının problem çözebilme kabiliyetidir.

Sorunsuz bir toplumu hayal etmek tabi ki hepimizin arzusu ama sorunsuz bir toplum hayal etmek hayalperestliktir,² realist bir yaklaőtım değildir. Unutmayalım ki insanın olduğu yerde sorun olacaktır. Geçmiőtte olmuştur. Bu gün de olacaktır. Yarın da olacaktır. Bize düőtten görev bu sorunları minimize etmektir. Problemlerle baş etmeyi

¹ Kocacık, Faruk, " Şiddet Olgusu Üzerine", C.Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 2, Sayı Doç. Dr. Feramuz Aydoğan'ın Anısına, s.1.

² Şiddetle ilgili felsefi anlayıőlara baktığımızda ontolojik olarak şiddetin maddenin tabiyatında olduğunu söyleyenler vardır. Hatta bazı batılı düőtünürler " İnsan niçin suç iőtler" yerine "insan neden suç iőtlemez" őeklinde sorulmalıdır, derler.

bilen bir toplum oluşturmak sorunların değil çözümlerinin parçası olan bireylerin yetişmesine katkı sağlamaktır.

Uzun zamandan beri sorunların önüne geçmek yerine sorunların arkasından koşmaya başladık. Bir üst geçit yapmak için illa da bir okul yolunda yavrumuzun ölmesini bekleriz; aile şiddetini gündeme almak için bir ruh hastasının karısını kırk bıçak darbesiyle öldürmesini bekleriz; hastane şiddetini gündeme almak için doktorlarımızın arka arkaya şiddete uğramasını bekleriz. Büyük Şair Mehmet Akif'in filozof Mahir İz hocaya yaptığı nükte bizim durumumuzu ne güzel anlatır. Mahir İz hoca Akif'i uzunca bir süre ihmal eder. Arayıp sormaz. Akif'in annesi vefat eder. Geçte olsa mahir hoca bir taziye mektubu yazar. Akif bu ihmali edibane ne güzel ifade eder. Ve der ki *"dostum sizden ses seda çıkması için bizim evden bir cenazenin mi çıkması gerekiyor."* Ne yazık ki evimizden, okulumuzdan, hastanemizden cenazeler çıkmadıkça sesimiz çıkmıyor. Sorunları ciddiye almıyor de facto davranıyor ve çözüm aramıyoruz.

Biz ruhumuzla yaratıldık. Ama bedenimizle yaşamak istiyoruz. Bedenlerimizi hedonizmin prangalı kölesi yaparken terk ettiğimiz ruhlar bırakıldıkları yerde kokuşmaya başladılar. Kokuşan ruhlar kendi egoizmi dışındaki her şeyi ötekileştirdi. Sabrı, şükürü, vefa

Sevgi insani duyguların en masumu en ziyade hürmete layık olanıdır. Ona bir tutam şefkat bir ölçek merhamet kattığınızda melekleri imrendirecek kıvama gelir. Hak da ona bakar halk da onu arar.

Aslında bizim manevi anlamda beslenme kaynaklarımız şiddete kapalı. Birkaç anekdotla arz etmek isterim.

Asr-ı saadette bir çocuğun kedisi ölür. Sevgili peygamberimiz kedisi ölen çocuğun acısını paylaşmak için ona taziyeye gider. İşte biz kedisi ölen çocuğa taziyeye giden merhamet membarı bir kutlu elçinin ümmetiyiz.

Devr-i Osmaniye'de kışın Uludağ'ı kar kapladığı için kurtlar yiyecek bulamadıkları için açlıktan ölürlermiş ya da yakın köylere saldırırlarmış. Ecdadımız canavarlar açlıktan ölmesin diye bir vakıf kurmuşlar. Vakıfta görevli şahıslar haftanın belli günlerinde hayvanlar açlıklarını gidersen diye Uludağ'ın belli yerlerine et bırakırlarmış. Çünkü hayvanlar da insanlar gibidir. Şayet suç işleme imkânlarını ortadan kaldırırsanız suça engel olursunuz. Kurtların şehre saldırmasını bir suç olarak ele alırsak onları saldırgan yapan neden açlıktır. Kışın hayvanların açlık ihtiyacı giderildiğinde saldırganlık güdülerini edilgen olmaktadır.

Geçmişe öykünme kabilinden olacak ama Bursa'dan bir başka örnek vermek istiyorum. Havalarda ısındığında biliyorsunuz leylekler Anadolu'ya gelirler. Bu göç

Din ve Şiddet

yolculuğunda yaralanan, hastalanan leylekleri tedavi etmek için leylek hastanesi kuran bir ecdadın çocuklarıyız. Nasıl şiddete bulaştık?

A- DİNİMİZDE ŞİDDETİN ETİK DEĞERİ VE İSLAM TARİHİNDEN BAZI ÖRNEKLER

a- Şiddet Nedir:

Şiddet insanlık tarihinin ortak bir sorunudur. Toplumların tümüyle şiddetten azade bir hayat sürmeleri imkânsızdır. Her ne kadar bazı filozoflar ontolojik anlamda şiddeti maddenin ayrılmaz bir özü olarak görseler de bu gerçeklik şiddetin insanoğlunun kaderi olduğu anlamına da gelmemektedir. Tüm toplumlar şiddetle baş edebilmek için çaba harcamışlardır. Ne var ki şiddeti toplum hayatından silme de, şiddet algısı, gelenekler, yasalar ve toplumların eğitim seviyeleri etkili olmuştur.³ Bu konuda her toplumun aynı seviyede olduğunu söylemek güçtür.

Şiddet Latince'de *violentia*'dan gelmektedir. İsim anlamı güç, sert ve acımasız kişilik anlamına gelmektedir fiil anlamı ise şiddet kullanarak davranmak, değer bilmemek ve kurallara karşı gelmek anlamını taşır.

Şiddetin tanımı konusunda çağdaş Fransızca sözlükleri; a) bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak veya yaptırmak, b) şiddet uygulama eylemi, c) duyguların kabaca ifade edilmesi eğilimi, d) bir şeyin karşı konulmaz gücü, e) bir eylemin hoyrat yapısı, gibi tanımlar getirmektedir.⁴

Etimolojik yönden şiddet sözcüğünün dilimize Arapça'dan geçtiğini herkes bilir. Şiddet; sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma anlamındadır. "Şedit" ise sert katı ve şiddetli demektir. "Şeddat" da sertlik ve kızgınlığı ile tanınan ünlü eski Yemen hükümdarının adıdır. Şiddet sözcüğü günümüzde yeni anlamlar da kazanmıştır: karşıt durumda, görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, sert davranma, sertlik; "şiddet

³ Yves, Michaud, *Şiddet, Yeni Yüzyıl Gazetesi Cep Üniversitesi Serisi*, s. 9

⁴ Geniş bilgi için bkz. Necmettin Özerkemen, "Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet" *Akademik Bakış Dergisi Sayı: 28 Ocak – Şubat 2012* 1 Şiddet İle Terörizm Arasında Kavram Benzerliği Bulunmaktadır; Örneğin 1974 Tarihli Britanya Terörizmi Önleme Yasası "Bu Yasaya Göre Terörizm, Siyasal Amaçlı Şiddet Kullanımıdır" Demektedir. Nicklaus, E.F. (1980) *The Literature of Terrorism*, Westport, Conn, Greenwood Press, s: 295.

olayları" ise insanları sindirmek, korkutmak için yaratılan olay ya da girişimler olarak tanımlanıyor.⁵

şiddet kavramı sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma olarak tanımlanır. şiddet olayları ise; insanları sindirmek, korkutmak için yaratılan olay ya da girişimler olarak tanımlanmaktadır.⁶ şiddetin toplum içinde, toplum tarafından nasıl sunulduğu, nasıl kabul gördüğu de önemlidir. Çünkü kabul gören şiddet de meşrudur. Hatta şiddet genellikle bir yaşam biçimi olarak benimseniyorsa sorun olarak görülmez ve sorun çözmenin bir aracı olarak onay görür.⁷

Türkçe'de de şiddet, karşıt görüşte olanlara, ikna etme ve uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma, toplumda kargaşa ve kaos meydana getirme gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Bu anlamıyla şiddet, daha çok Arapça kökenli "unf" ve İngilizce'deki violence kelimeleriyle eř anlamlıdır. şiddet eğitilmemiş iradenin, şefkatten mahrum bir kalbin problem çözme biçimidir.

b- şiddetin Kaynağı:

şiddetin kaynağına ilişkin olarak, psikologlar çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Kimisi saldırganlığın canlıların temel içgüdülerinden biri olduğunu ve bu nedenle toplumsallaşma sürecinde çok az değiştiğini söylemişlerdir. Kimisi de şiddetin sadece çevre etkenlerinden kaynaklanan bir davranış olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ferud de, şiddeti yıkıcı bir içgüdü olarak tanımlamakta ve onun sorgulanabilir ve dizginlenebilir olduğunu, ancak bunun kolay bir iç olmadığını söylemektedir. İslami terminoloji açasından şiddet: insana bir kısım faydalı amaçları gerçekleştirmek için verilmiş olan güdülerin terbiye edilmeksizin maksatları dışında insanın şahsına ve topluma zarar verecek şekilde istihdam edilmesidir. Bu açından baktığımızda sadece şiddet faydalı amaçları gerçekleştirmek kastıyla verilmiş güdülerin maksatları dışında kullanılmasıdır. şiddetle ilgili İslam'ın getirdiği temel kaideler:

c- Etik açından İslam'ın şiddete Yaklaşımı:

i. İslam'da şiddet Yasaktır:

İslami kaynaklara göre şiddetin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. İlahi dinlerde insanın malı, canı, aklı, namusu ve nesli koruma altına alınmıştır. İlk insan ve ilk

⁵ Hobart, M (1996) "şiddet ve Susku: Bir Eylem Siyahasına Doğru". (Çev: Yurdaer Salman). Cogito, YKY, Sayı: 6-7, shf: 51-65. İstanbul

⁶ Unsal, A. (1996) "Genişletilmiş Bir şiddet Tipolojisi", Cogito, YKY, Sayı: 6-7, shf: 29 - 37. İstanbul. Yavuzer, Haluk (1982) Çocuk ve Suç, İstanbul: Altm Kitaplar.

⁷ Ergil, Doğu (2001), "şiddetin Kültürel Kökenleri", Bilim ve Teknik. sayı 399. şubat. s.40- 41.

Din ve Şiddet

Peygamber Hz. Adem'in oğlu Kabil, Kur'an'da şiddetin sembollerinden birisi olarak anlatılır. Zira o kardeşi Habil'e karşı şiddet uygulamış ve onu öldürmüştür. Onun bu durumunu yüce kitabımız şu şekilde tasvir eder: "Nihayet nefsi onu kardeşini öldürmeye itti ve böylece ziyan edenlerden oldu."⁸ Kabil kardeşine karşı şiddet kullanmış ve onun yaşama özgürlüğünü elinden almıştır. Ve dünya imtihanında kaybedenlerden olmuştur. Dinimiz bir insanı öldürmeyi tüm insanlığı öldürmek gibi telakki etmiştir.⁹ Çünkü bir insanı öldürmeye kalkışan hastalıklı ruh başka bir ifade ile Neron tabiatlı kişi kendisi ile insanlık arasında bir seçim yapmak zorunda kaldığında kendi keyfi için tüm insanlığı gözünü kırpmadan yok edebilir. Diğer bir husus şairin "hoşça bak zatına kim sen zübde-i alemsin"¹⁰ dediği gibi adalet-i mahza açısından bir insanın hayatı insanlığın hayatı kadar kıymetlidir. Bu sebeple şiddet yasaktır.

ii. Şiddete Şiddetle Karşılık Vermek Yasaktır:

İslam dinine göre ceza verme yetkisi dünyada devletin ahrette Allah'ın hakkıdır. Şiddete maruz kalan bir kimse öfkesi ne kadar kabarmış olursa olsun işi nefesine havale etme hakkına sahip değildir. Kardeşinin şiddetine maruz kalan Habil kardeşine şöyle diyor: Andolsun ki sen beni öldürmek için bana elini uzatırsan(elini kana bularsan) ben seni öldürmek için elimi kana bulamam. Çünkü ben alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım.¹¹

⁸ *Derken nefsi onu kardeşini öldürmeye itti de onu öldürdü ve böylece ziyan edenlerden oldu.* (Maide: 30)

⁹ *Bundan dolayı İsrailoğullarına şunu yazdık: "Kim, bir insanı, bir can karşılığı veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse, o sanki bütün insanları öldürmüştür. Her kim de birini yaşatırsa sanki bütün insanları yaşatmıştır. Andolsun ki, onlara resûllerimiz apaçık deliller getirdiler. Ama onlardan birçoğu bundan sonra da yeryüzünde aşırı gitmektedir.* (Maide: 32)

¹⁰ Ey dil ey dil niye bu rütbede pür gâmsin sen
Gerçi vîrâne isen genc-i mutalsamsın sen
Secde-fermâ-yi melek zât-ı mükerremsin sen
Bildiğin gibi değil cümleden akvâmsin sen
Rûhsun nefha-i Cibril ile tev'emsin sen
Sırr-ı Hak'sın mesel-i İsi-i Meryem'sin sen
Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen
Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen

¹¹ *"Andolsun! Sen beni öldürmek için elini bana uzatsan da ben seni öldürmek için sana elimi uzatacak değilim. Çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım."* (Maide: 28)

Konuyla ilgili Hz. Peygamber'in hayatından çok sayıda misal bulmak mümkündür. İlk Müslümanlar müşriklerden sürekli olarak şiddete maruz kalıyorlardı.¹² Hz. Ömer bir sahabe'nin vücudundaki yanıkları görünce kendisine şöyle dedi: Senin vücudunu bu hale getiren nedir? Sahabe, ben İslam'a girdiğimde küçük bir çocuktum. Benim çok zalim bir dayım vardı. Beni hasırın içine sarar sonrada hasırı ateşe verirdi. Hasırın alevleri çoğu defa benim bedenimde sönerdi. Şiddet onları yakma boyutuna erişmişti. Nitekim Abdurrahman b. Avf ve bir grup arkadaşı Hz. Peygamber'e (as) gelerek: "Ey Allah'ın elçisi biz müşrik iken kimseye boyun eğmezdik fakat Müslüman olduktan sonra boynumuz büküldü."¹³ Hz. Peygamber ise "Ben affetmekle emir olundum" buyurarak şiddete şiddetle karşılık vermeyi yasaklamıştır.¹⁴

iii. Sözlü Şiddet Yasaktır

Dinimiz insanları sözle taciz etmeyi yasaklamıştır. İnsanların kutsallarını tahrik edecek sözler kullanarak onları terörize etmek haram sayılmıştır. Hz. Peygamber (as) " Annelerinize sövmeyin" buyurdu. Sahabe " İnsan hiç annesine söver mi! diyerek taaccüp edilince şu cevabı verir: Siz bir kardeşinizin annesine söversiniz o da sizin annenize söver. İşte o zaman siz kendi annenize sövmüş gibi olursunuz.¹⁵ Sahabe 'den birisi müezzinleri piri Hz. Bilal-i Habeş'e " Ey siyah kadının oğlu" diye hitap edince¹⁶ sahabe buna çok üzüldü ve hemen Peygamber'e şikâyet etti. Hz. Peygamber

¹² İbn Hişam, Sire, I, 263-265

¹³ (Ahmed b. Şuayb. en-Nesâî, 56)

¹⁴ "Yoksa siz, sizden önce gelip geçenlerin başına gelenler sizin de başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Yoksulluk ve sıkıntı onlara öylesine dokunmuş ve öyle sarsılmışlardı ki, nihayet Peygamber ve beraberindeki müminler "Allah'ın yardımı ne zaman?" dediler. Bilesiniz ki Allah'ın yardımı yakındır" Bakara süresi 214.

¹⁵ Bir başka varyantı: (6/EN'ÂM-108: Onların Allah dışında yalvardıkları putlara sövmeyiniz ki, cahillik ederek şaşkınlığa kapılıp Allah'a sövmesinler. Böylece her ümmete davranış ve tutumlarını cazip gösterdik. Sonunda dönüşleri ancak rablerinedir. O, onlara (dünyada) yaptıklarını bütün ayrıntılarıyla anlatacaktır.)

¹⁶ Mağrur'un naklettiğine göre o, Rabeze denilen mevkide Ebu Zer ile kölesini aynı cins kumaştan yapılmış elbiseler içinde görmüştü. Kendisine bunun sebebini sorunca, Ebu Zer: "Ben bir kimseyi annesi sebebiyle kınamış, onu küçümsemiştim. Bu duruma muttali olan Nebi (s.a.s.) bana dedi ki: "Ey Ebu Zer! Onu gerçekten annesinden dolayı kınadın ve küçümsedin mi? Şayet böyle ise sen kendisinde cahiliye özelliği/cahiliye huyu bulunan bir kimsesin. Onlar sizin kardeşleriniz ve hizmetçilerinizdir. Allah onları sizin himayenize vermiştir. Kimin

İslam'a göre her şeyin bir ahlakı vardır.¹⁹ Savaşın da bir ahlakı vardır.²⁰ Ve ilkeleri farklı olabilir ama herkesin ahlaka ihtiyacı vardır. Ne yazık ki yakın zamana kadar ahlak sadece dindarlara has bir konu olarak ele alındı. Ve ahlak yeterli ilgiyi görmedi. İnsanla ilgili her durumu dikkate alan İslam dini savaşların kaçınılmazlığı karşısında şiddeti yasaklayan bir kısım ilkeler getirmiştir. Savaşta şiddeti minimize etmiştir. Savaşta, kadınları, çocukları, hastaları, yaşlıları, din adamlarını öldürmek yasaktır. Mabetlere, yeşilliklere ve doğal kaynaklara zarar vermek yasaktır.²¹ Hatta öldürmeye gelen düşman askerini öldürmeden bertaraf etmek mümkünse onu öldürmek de yasaktır.

B- GÜDÜLERİN YANLIŞ KULLANIMI VE ŞİDDET

İnsanla ilgili problemleri çözebilmek için insanı ve onun kainat içindeki yerini doğru kotlamak gerekir. Eflatun bir gün" insan iki ayaklı tüysüz bir hayvandır." der. Rivayete göre Diojen bu tarife çok bozular ve hemen pazara gider büyükçe bir horoz alır, tüylerini yolduktan sonra doğruca Eflatun'un okuluna gider. Talebelere " İşte bu hocanızın tarif ettiği insan der, hem iki ayaklı hem tüysüz hem de hayvan."²²

Problemi anlamak sorunun yarısını çözmek demektir. Tanımlamalar doğru yapılmadığı takdirde çözüm de doğru olmayan yerlerde aranacaktır. Şiddet, insan doğasında yerleşik öfke ve gazap gibi benzer duyguların fiiliyata dökülmüş şeklidir. Yüce yaratıcı insan doğasını birçok güdü ile adeta bir dantela gibi örmüştür. Sevgi, nefret, gazap, merhamet, inat, öfke bunlardan bazılarıdır. Biyolojik anlamda elimiz ayağımız veya ağzımız burnumuz bizim için ne kadar gerekli ise ruhsal yanımızda

¹⁹ "Size savaş açanlarla Allah (c.c.) yolunda siz de savaşın, ancak aşırı gitmeyin, çünkü Allah (c.c.) aşırı gidenleri sevmez. Bakara 190

²⁰ Ey in-sanlar! Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin, Allah (c.c.)'tan afiyet (esenlik ve ba-rış) dileyin. Fakat düşmanla karşılaşınca da sabredin ve bilin ki cennet kılıçların gölgesi altındadır. Buharî, Cihad, 112, 156; Müslim, Cihad, 19-20; Ebû Davûd, Cihad, 89.

²¹ Bununla beraber, Hz. Peygamber (a.s.m) daha sonra kadın ve çocukların öldürülmesini kesin olarak yasaklamıştır. (İbn Hacer, a.g.y; Buharî, Cihad,147,148; Müslim, cihad, 24,25/h. No: 1744; Ebu Davud, cihad, 121; Tirmizî, Seyr,9; İbn Mace, cihad, 30; Darimî, Seyr,25; Ahmed b. Hanbel,2/122,123). Bu hadislerle dayanan dört mezhebin ittifakıyla -bizzat savaşa katılmayan- kâfirlerin kadın ve çocuklarının öldürülmesi caiz değildir.(bk. V. Zuhaylî, el-Fıkhu'l-İslamî, 6/421-423).

²² Diogenes' e göre: Eflatun -bir gün- dersinde insanı tarif ederken: "İnsan, iki ayaklı tüysüz bir hayvandır. "der. Bu sözleri dinleyen Diogenes, derhal dışarı çıkıp, tüyleri yolunmuş bir horoz getirerek; "İşte Eflatun 'un insanı budur. (Tüysüzdür, iki ayaklıdır ve hayvandır.)" karşılığını verir. Bunun üzerine Eflatun tanırma şunları ekler: "İnsan aynı zamanda yassı ve geniş tırnaklıdır. Yrd. Doç. Dr. Mitat Durmuş "Yunus Emre'nin Şiirlerinde İnsanın Algılanış Biçimleri Ve Karşıt Deger Yaratılsı, X. Uluslararası Yunus Emre Sevgi Bilgi Şöleni 6-8 Mayıs 2010 S. 281-291

Din ve Şiddet

yerleşik güdüler de aynı nispette bizim için gereklidir. Nefret güdüsü olmasaydı biz kötülüklerden nefret edemezdik. Korku güdüsü olmasaydı kanun nizam tanımazdık. Gazap duygusu olmasaydı ülkemiz, bayrağımız, ezanımız, ırzımız namusumuz istilaya uğradığında onları korumak için aslanlar gibi mücadele edemezdik.

Biraz önce ifade ettiğim gibi biz ruhumuzla yaratıldık ama bedenimizle yaşamak istiyoruz. Hayatı bedene indirgemişiz. İnsan fiziğiyle değil ruhani yanıyla bir şahsiyettir. Çünkü insan şahsiyetinin kodları ruhsal bedende gizlidir. Bakın bankaya memur alacağız adayın fiziği, uçağa hostes alacağız, önce fiziği, orduya astsubay alacağız önce fizik, sanki mankenlik yapacaklar. İnsanın ruhsal yanını görmezden geldiğimiz için bu ülkede psikolojisi bozuk psikologlar, çocuk görünce kırmızı gören boğaya dönen öğretmenler kan görünce bayılan doktorlar hayatımızın bir parçası olmuş.

a- İç Güdüler Açısından Şiddet

Yukarıda kısaca izah edildiği gibi içgüdü olarak adlandırılan insanın ruhsal bedenindeki bir kısım kuvveler belli amaçlar için verilmiştir. Fizik organlarımız bizim için ne kadar gerekli ise bu güdüler de aynı şekilde bizim için gereklidirler. Genel özelliklerine baktığımızda güdüler:

- i. Hayatın anlamlı kılınması için lüzumludurlar.
- ii. Güdüler²³ potansiyel olarak gelişime açıktırlar bu yönüyle eğitime muhtaçtırlar. Eğitim kurumlarının özellikle ilköğretim kurumlarının en önemli vazifesi güdü eğitimi olmalıdır. Sesi eğitiyoruz, zekayı eğitiyoruz ama öfke güdüsünü eğitmiyoruz. Sevgi güdüsünü eğitmiyoruz.
- iii. Güdülerini yok etmek mümkün değildir. Bir güdü bireysel ya da sosyal hayatta bir boşluğu doldurmak için verilmiştir. Misal öfke duygusu şiddete neden oluyor diye onu

---

²³ Güdü kelimesi, kullanım itibariyle daha çok psikoloji biliminde kullanılmaktadır. Kelime anlamı ise, organizmanın istemli veya istemsiz olarak davranışlarda bulunmasına neden olan uyarıcılardır. Bu kelime daha çok, gereksinim kavramını ifade eder ve organizmanın gereksinimleri için kullanılır. Dürtü kavramı da, güdüyle aynı anlamı taşıyan bir diğer kavramdır. Dürtüler, organizmanın nasıl ve neden hareket edeceğini sağlayan bir yapıdır. Organizmaya içeriden veya dışarıdan uyarıcılar gelir. Bu uyarıcılar sonucunda organizma hareket eder ve davranış gerçekleşir. Gerçekleşen davranışa ise, motivasyon denmektedir. Motive edilmiş davranış organizma tarafından yerine getirilmezse, bu davranış organizmaya gerginlik getirir. Güdülerin fizyolojik ve sosyal olmak üzere iki adet türü bulunmaktadır. *Erdoğan GÜL*
<http://www.bilgiustam.com/gudu-nedir-ve-cesitleri-nelerdir/>

yok edersek bu defa ÷lkemiz istilaya uğradığında emperyalizme öfke duyarak m¼cadele edecek insanları bulamayız.

iv. G¼d¼ler ifrat tefrit ve vasat olmak üzere En genel anlamda üç boyutludurlar. G¼d¼ eğitimi ile onları vasat sınıra taşımak gereklidir.

Doğruyu söylemek gerekirse bazı şeyleri anlamakta güçlük çekiyorum. Bir çocuğun kedisi ölür Hz. Peygamber çocuğun acısını paylaşmak için ona taziyeye gider. Başka bir örnek, Bursa'da Kurtbasan diye bir semt vardır. Kış olunca aç kalan kurtlar şehri basarmış. Ecdadımız Uludağ'da kışın aç kalan canavarları beslemek için vakıf kurmuş ve vakıf belli aralıklarla dağın belli bölgelerine et bırakmış. Hem hayvanı koruyor hem de onların şehre saldırması önlenmiş oluyor. Ve burada durup düşünüyorum, kedisi ölen çocuğa taziyeye giden bir peygamberin ümmeti veya canavarlara bile şefkat eden bir ecdadın torunları olarak nasıl bu hale geldik.

Sonuç

İnsan eğitiminde ne yazık ki onu tüm yönleri ile kucaklayıcı bir model ortaya konulamadı. Öğretmen merkezli, öğrenci merkezli, aktif model ve pasif model derken yıllar ve asırlar geçip gitti. Eğitim kitaplarına bakıldığında eğitimin tarifi şu şekilde yapılır: "eğitim insan davranışlarında istendik dönüşümler meydana getiren bir etkinliktir." Tanımda anahtar kavram değiştirmek ve dönüştürmektir. Değişim ve dönüşüm tabi ki şahsi ve sosyal hayatımız için önemlidir. Ancak hayata yeni başlayan bir çocuk için değişim mi, gelişim mi hangisi önemlidir? Eğitim genellikle önceki kuşakların sonraki kuşakları kendilerine dönüştürme, benzetme ameliyesi olarak gör÷lmektedir. Eğitimi bu şekilde ele alan toplumlarda ilerleme durağandır. Oysa eğitimi yetenekleri geliştirme ameliyesi olarak gören toplumlarda ilerleme dinamikdir ve ileriye doğrudur.

Dersin kim tarafından sunulacağı yani aktif öğrenme başka bir tartışma konusudur. Vicdanı merkeze alan ve vicdanı besleyen farklı alanlar olarak akıl, kalp ve irade üçlüsünü birlikte ele alan bir yöntem ortaya koyulmadıkça sorunlar büyüyerek çoğalacaktır. Tabi ki hiçbir sistemin sorunları sıfırlama gücü yoktur. Daha iyi olan sistem belki de sorunları minimize eden sistemdir. İnsanı akli, kalbi ve iradesiyle bir bütün olarak ele almadıkça çabalar hep g¼d¼k kalacaktır.

Kaynakça

Ahmed b. şuayb. en-Nesâi, 56)

Ahmed ibn Hanbel, el- Müsned, Mısır 1313, V, 158.)

Din ve Şiddet

Buharî, Cihad, 112, 156; İman 22; İtk 15

Darimî, Seyr, 25;

Durmuş, Mitat, Yunus Emre'nin Şiirlerinde İnsan İnanış Biçimleri Ve Karşıt Değer Yaratılışı, X. Uluslararası Yunus Emre Sevgi Bilgi Şöleni 6-8 Mayıs 2010 S. 281-291

Ebû Davûd, Cihad, 89.

Erdoğan GÜL <http://www.bilgiustam.com/gudu-nedir-ve-cesitleri-nelerdir>

Ergil, Doğu (2001), "Şiddetin Kültürel Kökenleri", Bilim ve Teknik. sayı 399.

Hobart, M (1996) "Şiddet ve Susku: Bir Eylem Siyasetine Doğru". (Çev: Yurdaer Salman). Cogito, YKY, Sayı: 6-7, shf: 51-65. İstanbul

İbn Hişam, Sire, I, 263-265

İbn Mace, cihad, 30;

Kocacık, Faruk, " Şiddet Olgusu Üzerine", C.Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 2, Sayı Doç. Dr. Feramuz Aydoğan'ın Anısına.

Müslim, Cihad, 19-20; Eymân 40

Nicklaus, E.F. (1980) The Literature of Terrorism, Westport, Conn, Greenwood Press,.

Özerkemen, Necmettin, "Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet" *Akademik Bakış Dergisi* Sayı: 28 Ocak – Şubat 2012

Tirmizî, Seyr, 9;

Unsal, A "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi", Cogito, YKY, Sayı: 6-7, İstanbul 1996

Yavuzer, Haluk (1982) Çocuk ve Suç, İstanbul: Altm Kitaplar.

Yves, Michaud, *Şiddet, Yeni Yüzyıl Gazetesi Cep Üniversitesi Serisi*, s. 9

Zuhaylî, el-Fıkhu'l-İslamî, 6/421-423).